

หนังสือที่ได้รับทุนสนับสนุนการเขียนตำราจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.2561

สายฝน สุเอียนทรเมธี.

การจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม = Socio-cultural Resources Management.

1. ทรัพยากรสังคมวัฒนธรรม.
2. ทรัพยากรสังคมวัฒนธรรม--การคุ้มครอง.
3. ทรัพยากรสังคมวัฒนธรรม--การคุ้มครอง--ไทย.

CC135

ISBN 978-616-602-193-6

ลิขสิทธิ์ของรองศาสตราจารย์ ดร.สายฝน สุเอียนทรเมธี

สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนเมษายน 2568

จำนวน 50 เล่ม

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

99 หมู่ 18 อาคารโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอลำลูกหลวง จังหวัดปทุมธานี 12121

โทร. 085-112-6081, 085-112-6968

http://thammasatpress.tu.ac.th, e-mail: unipress@tu.ac.th

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ออกแบบปกโดย อาจารย์บุษกร ชวบเข้ม และ รองศาสตราจารย์วีระจักร์ สุเอียนทรเมธี

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนกรกฎาคม 2566 จำนวน 30 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนมกราคม 2567 จำนวน 30 เล่ม (ฉบับพิมพ์เพิ่ม)

พิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนเมษายน 2568 จำนวน 50 เล่ม

ราคาเล่มละ 500.- บาท

ประเภท

วิธีการใช้งาน

คำแนะนำในการใช้หรือการเก็บรักษา

ค่าเดือน/ข้อห้ามใช้/ข้อควรระวัง

วันเดือนปีที่หมดอายุ

หนังสือ

ใช้เพื่อการอ่าน

ควรเก็บในที่พ้นแสงแดด ควรเก็บในที่แห้ง

ห้ามวางไวใกล้ไฟ/ห้ามเปียกน้ำ

พ.ศ. 2574

สารบัญ

คำนิยาม	(10)
คำนำ	(13)
บทที่ 1 ทฤษฎีการทางสังคมวัฒนธรรม: ความหมาย ประเภท คุณค่า	1
ความหมาย	1
ประเภททฤษฎีการทางสังคมวัฒนธรรม	10
1. ทฤษฎีการทางสังคมวัฒนธรรมที่จับต้องได้	10
(1) โบราณสถาน	10
(2) โบราณวัตถุ	13
(3) ศิลปวัตถุ	14
(4) อนุสรณ์สถาน-อนุสาวรีย์	15
(5) สถาปัตยกรรม-บ้านเก่า-อาคารเก่า	17
(6) ย่านชุมชนท้องถิ่น	18
(7) เมืองเก่า	20
(8) แหล่งประวัติศาสตร์	22
(9) แหล่งภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์	23
(10) แหล่งภูมิทัศน์วัฒนธรรม	24
(11) ผลงานศิลปะแขนงต่าง ๆ	27
(12) ผลผลิตทางภูมิปัญญา	29
2. ทฤษฎีการทางสังคมวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้	33
(1) ภาษาและวรรณกรรม	34
(2) ศิลปะการแสดง	36
(3) แนวปฏิบัติทางสังคม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และเทศกาล	37
(4) ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล	39
(5) การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว	41
(6) ภูมิปัญญา หรือทักษะ ความเชื่อ ระบบคิด ทักษะคติ และค่านิยม	43
(7) แบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคม	45
คุณค่าของทฤษฎีการทางสังคมวัฒนธรรม	59
1. คุณค่าของทฤษฎีการทางสังคมวัฒนธรรมด้านการอนุรักษ์	63
(1) คุณค่าทางประวัติศาสตร์	63

(2) คุณค่าทางสุนทรีย์และความงาม	68
(3) คุณค่าทางภูมิปัญญา	70
(4) คุณค่าทางการศึกษาและวิจัย	71
(5) คุณค่าทางอัตลักษณ์วัฒนธรรม	73
(6) คุณค่าทางเทคโนโลยี	75
2. คุณค่าและความสำคัญทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมด้านการประยุกต์ใช้ ในการพัฒนา	77
(1) คุณค่าทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมกับการพัฒนาเมือง	78
(2) คุณค่าทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ	82
(3) คุณค่าทางสถาปัตยกรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของเมือง	87
(4) คุณค่าทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมกับการพัฒนาชุมชน	91
เกณฑ์ในการพิจารณาคุณค่าทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	93
บทที่ 2 พัฒนาการการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	97
พัฒนาการการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมของโลก	97
1. ยุคโบราณ	97
2. ยุคกลาง	101
3. ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ	102
4. ยุคเรืองปัญญา	105
5. ยุคใหม่	111
พัฒนาการการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมในประเทศไทย	117
1. ช่วงต้นรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3	118
2. สมัยรัชกาลที่ 4-5	119
3. ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัชกาลที่ 6-7	123
4. หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475	125
มโนทัศน์เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	131
บทที่ 3 การจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมภาคทฤษฎี	140
เป้าหมายการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	141
กระบวนการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	143
1. กระบวนการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์	145
2. กระบวนการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา	146
3. กระบวนการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว	148

4. กระบวนการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมตามกฎหมายบัตรประเทศไทย	
ว่าด้วยการบริหารจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรม	149
ข้อเสนอแบบแผนกระบวนการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	151
บทที่ 4 การจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมภาคปฏิบัติการในต่างประเทศ	156
การจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม ประสบการณ์ประเทศญี่ปุ่น	156
1. ภัยพิบัติจากอาวูธินิวเคลียร์เมืองนางาซากิ ค.ศ.1945	156
2. ภัยพิบัติจากแผ่นดินไหวที่ฮันชิน-อวาจิ: โกเบ ค.ศ.1995	164
3. แบบแผนกระบวนการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมประเทศญี่ปุ่น	174
4. ข้อวิพากษ์	176
การจัดการทรัพยากรทางสังคมและวัฒนธรรม ประสบการณ์ไต้หวัน	178
1. การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไต้หย่า ชุมชนอุไหล่	178
2. การอนุรักษ์และการพัฒนาวัฒนธรรมการทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไต้หย่า	
ชุมชนสี่อี่	181
3. แบบแผนการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมไต้หวัน	187
4. ข้อวิพากษ์	188
บทที่ 5 การจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมภาคปฏิบัติการในประเทศไทย	191
การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมเมืองเก่าลำพูน	191
1. การประเมินคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	191
2. การอนุรักษ์ทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	194
3. การเผยแพร่ข้อมูลและการใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์	
มรดกวัฒนธรรมเมืองเก่า	198
4. การกำหนดนโยบาย	199
5. แบบแผนการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมเมืองเก่าลำพูน	199
6. ข้อวิพากษ์	202
การจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย	203
1. ความเป็นมาและกิจกรรมโครงการ	203
2. แนวคิดและวิธีการในการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	205
3. ปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย	207
สังเคราะห์แบบแผนการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมภาคปฏิบัติในประเทศไทย	209

บทที่ 6 การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการสร้างสรรค์ทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	211
แนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	211
1. ความหมาย “การอนุรักษ์”	212
2. พัฒนาการแนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	213
3. การอนุรักษ์ตามแนวทางของกรมศิลปากร	215
4. หลักการ แนวปฏิบัติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์	218
แนวคิดการฟื้นฟู-การรื้อฟื้นทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	223
1. การฟื้นฟูเมือง	223
2. การฟื้นฟูวัฒนธรรม	227
3. การฟื้นฟูทรัพยากรทางสังคม	237
4. การรื้อฟื้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม	239
5. การรื้อฟื้นเมือง-พลังทางสังคมของชุมชนเมือง	244
การสร้างสรรค์ทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	246
1. แนวคิดการจัดการความรู้	246
2. แนวคิดการสืบทอดวัฒนธรรม	258
3. แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า	266
4. แนวคิดประเพณีประเพณี	271
5. แนวคิดการสร้างและการผลิต	273
6. แนวคิดการโยยหาอดีต	276
7. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน	297
บทที่ 7 พิพิธภัณฑกับการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	284
ความหมาย	284
การจำแนกประเภทพิพิธภัณฑ	287
หน้าที่หรือขอบข่ายงานพิพิธภัณฑ	289
พิพิธภัณฑในประเทศไทย	293
1. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ	293
2. พิพิธภัณฑท้องถิ่น	296
3. พิพิธภัณฑของหน่วยงาน	298
4. พิพิธภัณฑของเอกชน	300
ตัวอย่างพิพิธภัณฑในญี่ปุ่น	301
1. พิพิธภัณฑแผ่นดินไหวอันชิน-อะวาจิ	301
2. พิพิธภัณฑระเบิดปรมาณูเมื่อนางาซากิ	303

ตัวอย่างพิพิธภัณฑน์ในไต้หวัน	307
1. พิพิธภัณฑน์พระราชวังแห่งชาติกู้กง	307
2. อนุสรณ์สถานเจียงไคเช็ค	309
บทที่ 8 อุตสาหกรรมวัฒนธรรม: ความท้าทายในการจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	314
พัฒนาการอุตสาหกรรมวัฒนธรรม	314
1. พัฒนาการอุตสาหกรรมวัฒนธรรมประเทศญี่ปุ่น	316
2. พัฒนาการอุตสาหกรรมวัฒนธรรมเกาหลีใต้	317
3. พัฒนาการอุตสาหกรรมวัฒนธรรมประเทศจีน	319
ความหมาย ลักษณะและประเภทของอุตสาหกรรมวัฒนธรรม	322
นโยบายและการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมประเทศไทย	329
1. นโยบายอุตสาหกรรมวัฒนธรรม	329
2. ประเด็นท้าทาย	336
3. ข้อเสนอแนะ	337
4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรม	338
บทที่ 9 การจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว	340
ความหมายและลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว	340
การท่องเที่ยวโดยชุมชน	341
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	344
1. ตัวอย่างโครงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย	345
2. ตัวอย่างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในต่างประเทศ	350
ทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และการพัฒนาที่ยั่งยืน	353
บทที่ 10 บทสรุป ข้อวิพากษ์และการสังเคราะห์การจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม	355
บทสรุปข้อบ่งชี้แนวคิดในการศึกษา	355
การจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมกับกระบวนการทัศน์ในการพัฒนา	359
บรรณานุกรม	365
ดัชนี	389